

DE QUÈ PARLEM QUAN ENS REFERIM A L'AVALUACIÓ FORMATIVA?

Gemma Boluda i Viñuales

INTRODUCCIÓ

Compartim la idea de Castillo (2002:26) que l'avaluació és la que ha d'expressar amb fets significatius que avaluar no és sotmetre els alumnes cada cert temps a un examen per adjudicar-los una nota que els informi del nivell assolit, sinó una actitud d'observació, de recollida de dades i d'anàlisi que permeti al professorat, i a la resta de persones implicades en el procés, percebre com més aviat millor les capacitats dels alumnes i les disfuncions de l'acció educativa. Aquesta avaluació, seguint Álvarez Méndez (2012:149), és la que ajuda els estudiants a aprendre més i millor (amb més sentit, de forma reflexiva i comprensiva, en oferir-los una informació adequada dels continguts d'aprenentatge) i la que ajuda els professors a ensenyar millor (coneixen els obstacles a superar, estimulen, acompanyen i garanteixen la comprensió). És aquesta utilització de l'avaluació com a estratègia per millorar i afavorir els aprenentatges la que López Pastor (2012:119) destaca per sobre de la que simplement en certifica l'èxit o el fracàs.

Per a Álvarez Méndez (2001:12), només quan assegurem l'aprenentatge podem assegurar l'avaluació, la bona avaluació que forma, convertida ella mateixa en mitjà d'aprenentatge i en expressió de sabers. És només en aquests casos quan podem parlar amb propietat d'avaluació formativa. Morales (2009), citant Mowl (1996), considera que els alumnes haurien d'aprendre a través de l'avaluació, en comptes d'aprendre per ser avaluats.

Per a Palacios i López-Pastor (2013), l'avaluació orientada a l'aprenentatge es caracteritza per desenvolupar tasques d'avaluació autèntiques i ajustades als propòsits, implicar l'alumnat en el procés d'avaluació i aportar retroalimentació a l'alumnat amb possibilitats de millora i aprenentatge.

AVALUACIÓ FORMATIVA

L'EEES se centra en una avaluació que busca l'aprenentatge dels alumnes. Seguint això, Buscà, F., Cladellas, L.; Calvo, J.; Martín, M.; Padrós, M. i Capllonch, M. (2011:139) consideren que els docents universitaris han de ser capaços d'implementar i aplicar sistemes d'avaluació formatius, i donar opcions perquè l'alumnat participi activament en el procés. Només així aconseguirem l'aprenentatge en profunditat que la universitat del s. XXI desitja promoure.

Per a Grau i Gómez (2010:23), l'autèntica avaluació educativa ha de ser sempre una avaluació formativa. És l'avaluació que es du a terme al llarg del procés d'ensenyament-aprenentatge i a través d'ella es va constatant la validesa de tots els components del procés respecte a l'assoliment dels objectius que es pretenen.

Per a López, Monjas, Manrique, Barba, González (2008:464) i López Pastor i altres (2009:35) l'avaluació formativa és el procés d'avaluació que té com objectiu millorar els processos d'ensenyament-aprenentatge. Serveix perquè l'alumne aprengui més (i/o corregeixi les seves errades) i perquè el professor aprengui a treballar millor (a perfeccionar la seva pràctica docent). La finalitat principal, doncs, no és qualificar l'alumne, sinó disposar d'informació que permeti saber com ajudar l'alumne a millorar i aprendre més..., i que serveixi alhora perquè els professors aprenguem a fer el nostre treball cada cop millor.

Giné (2004:12) incideix que per complir una funció formativa, l'avaluació hauria de servir per prendre decisions que ajudin l'alumnat a aconseguir determinats objectius que no han assolit, i per ajudar els qui els han assolit a progressar més en el seu aprenentatge.

Per a López i altres (2006:104), una de les qüestions bàsiques de l'avaluació formativa és entendre l'avaluació com activitat crítica d'aprenentatge. Això significa que l'avaluació ha d'ajudar a prendre consciència dels punts forts i febles d'un treball, d'una proposta, d'una pràctica educativa; però, sobretot, ha d'informar de com millorar-la o, almenys, ajudar a prendre decisions per intentar millorar-la. És aquest element formal d'aportar informació (*feedback*) durant el procés per millorar els resultats finals el que per a Morales (2009) fa que puguem parlar d'avaluació formativa. Per a l'autor, si el que busquem és l'excel·lència, haurem de prendre'n seriosament la informació de retorn donada a temps als alumnes. Aquesta informació, segueix l'autor, ha de ser més específica, de forma que l'alumne s'adoni de què està bé i de què està malament i com es pot millorar.

PARTICIPACIÓ DE L'ALUMNAT

Per a Buscà, F.; Cladellas, L.; Calvo, J.; Martín, M.; Padrós, M.; Capllonch, M. (2011:138) i Bretones (2008), la participació de l'alumnat en el marc de l'avaluació formativa se sol concretar a l'entorn de sistemes que contemplin la coavaluació (o avaluació entre parells), l'autoavaluació (o regulació del propi procés d'aprenentatge) i l'avaluació compartida o participativa (diàleg que estableixen professor i alumnat per qualificar els aprenentatges assolits).

López Pastor (2012:119) defensa la importància de fer participar l'alumne en l'avaluació, tant perquè suposa una millora en els seus aprenentatges i competències, com perquè l'implica en el seu procés de formació i el fa participi de la presa de decisions. L'autor considera que la implicació de l'alumnat en els processos d'avaluació del seu aprenentatge hauria de ser una eina bàsica de treball quan es pretén desenvolupar l'autonomia de l'alumnat i la capacitat de gestionar el seu propi aprenentatge.

RESUMINT, L'AVALUACIÓ, PERQUÈ SIGUI FORMATIVA:

- Ha d'estimular una actitud d'**observació, de recollida de dades i d'anàlisi**.
- Ha de permetre **percebre l'abans possible**, les capacitats dels alumnes i les disfuncions de l'acció educativa.
- **Ha d'ajudar els estudiants a aprendre més i millor** (amb més sentit, de forma reflexiva i comprensiva, en oferir-los una informació adequada i explicativa dels continguts d'aprenentatge).
- **Ha d'ajudar els professors a ensenyar millor**.
- **Ha de dur-se a terme** al llarg del procés d'ensenyament-aprenentatge.
- **Ha de millorar els processos d'ensenyament - aprenentatge**.
- La **finalitat principal**, doncs, **no ha de ser qualificar l'alumne**
- **Ha de servir per prendre decisions** que ajudin l'alumnat a aconseguir determinats objectius que no han assolit, i per ajudar els qui els han assolit a progressar més en el seu aprenentatge.
- **Ha d'aportar informació (*feedback*) durant el procés per millorar els resultats finals**.
- Ha de fer **participar l'alumne** en l'avaluació, tant perquè suposa una millora en els seus aprenentatges i competències, com perquè ajuda a implicar-lo en el seu procés de formació i la seva participació en la presa de decisions.

BIBLIOGRAFIA

- Álvarez, J. A. (2012). Pensar la evaluación como recurso de aprendizaje. In B. Jarauta, & F. Imbernón (Eds.), *Pensando en el futuro de la educación. una nueva escuela para el siglo XXII* (pp. 139-158). Barcelona: Graó.
- Álvarez, J. M. (2001). *Evaluar para conocer, examinar para excluir*. Madrid: Morata.
- Buscà, F.; Cladellas, L.; Calvo, J.; Martín, M.; Padrós, M. & Capllonch, M. (2011). Evaluación formativa y participativa en docencia universitaria. Un estudio sobre los artículos publicados en revistas españolas entre 1999 y 2009. *Aula Abierta*, 39(2), 137-148.
- Buscà, F.; Cladellas, L.; Calvo, J.; Martín, M.; Padrós, M. & Capllonch, M. (2011). Evaluación formativa y participativa en docencia universitaria. Un estudio sobre los artículos publicados en revistas españolas entre 1999 y 2009. *Aula Abierta*, 2(39), 137-148.
- Castillo, S. (2002). Didáctica de la evaluación. Hacia una nueva cultura de la evaluación educativa. *Compromisos de la Evaluación Educativa*,
- Giné, N. (2004). La evaluación sumativa. *Aula de Innovación Educativa*, (136), 12-17.
- Grau, S. & Gómez, C. (2010). La evaluación, un proceso de cambio para el aprendizaje. Dins S. Grau, & C. Gómez (Eds.), *Evaluación de los aprendizajes en el Espacio Europeo de Educación Superior* (pp. 17-32). Alacant: Marfil.
- López, V. M. (2012). Evaluación formativa y compartida en la universidad: clarificación de conceptos y propuestas de intervención desde la Red Interuniversitaria de Evaluación Formativa. *Psychology, Society & Education*, 4(1), 117-130.
- López, V. M. (2006). *La Evaluación en educación física: revisión de los modelos tradicionales y planteamiento de una alternativa: la evaluación formativa y compartida*. Madrid: Miño y Dávila.
- López, V. M. (2009). *Evaluación formativa y compartida en Educación Superior: propuestas, técnicas, instrumentos y experiencias*. Madrid: Narcea.
- López, V. M., Monjas, R., Manrique, J. C., Barba, J. J., & González, M. (2008). Implicaciones de la evaluación en los enfoques de educación física cooperativa. El papel de la evaluación formativa y compartida en la necesaria búsqueda de coherencia. *Cultura y Educación*, 20(4), 457-477.
- Morales, P. (2009). *Ser profesor: una mirada al alumno*. Guatemala: Universidad Rafael Landívar.
- Palacios, A., & López, V. (2013). Haz lo que yo digo pero no lo que yo hago: sistemas de evaluación del alumnado en la formación inicial del profesorado. *Revista de Educación*, (361).